

УДК 37.111.11

Креативність дошкільника. Теоретико-методологічне дослідження

CREATIVITY OF A PRESCHOOLER. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL RESEARCH

ТАРАБАСОВА Любов – кандидат філософських наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49000, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4434-6594>

ХОМИЧ Олена – старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49000, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3617-8743>

КЛІМОВА Людмила – старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49000, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1161-617X>

DOI

TARABASOVA Lyubov – Ph. D. in Philosophy, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49000, Ukraine

KHOMYCH Olena – Senior Lecturer of the Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49000, Ukraine

KLIMOVA Ludmila – Senior Lecturer of the Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49000, Ukraine

Анотація. У статті розглядається проблема креативності, визначення сутності поняття креативності, співвідношення інтелекту та креативності, розвиток креативності з дошкільного віку. У сучасному світі проблема творчого розвитку особистості досить актуальна. У житті кожної людини трапляються складні, суперечливі ситуації, коли необхідно знаходити правильні рішення. Для цього, насамперед, потрібно вміти нестандартно мислити, помічати найдрібніші деталі, логічно розробляти різні варіанти дій, бути вневнимим у собі і вільним від стереотипів. Названі риси є головними характеристиками креативної людини. Творчі діти, з креативним мисленням, беруть участь у розв'язанні складних проблем, володіють умінням уловлювати складні ідеї, помічати тонкі розбіжності, чутливі до суперечностей і виявляють уміння оцінювати як сам процес, так і результат, передбачати наслідки, міркувати, висувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, здатні до перетворень критичного мислення, їм властива велика допитливість, вони використовують альтернативні шляхи пошуку інформації. Діти з дивергентним мисленням здатні висловлювати оригінальні ідеї, винаходити щось нове, у них багата уява, розвинута інтуїція. Поняття креативності стало об'єктом детального дослідження починаючи з середини 60-х років минулого століття, коли американський психолог Дж. Гілфорд запропонував кубічну модель структури інтелекту, виявивши існування двох принципово відмінних типів мислительних операцій: конвергенції і дивергенції. Конвергентне мислення (сходження) реалізується тоді, коли необхідно знайти з множини умов лише одне правильне рішення, дивергентне мислення (розходження) – це тип мислення, яке відбувається в різних напрямках, допускає варіації шляхів розв'язання проблеми. За Дж. Гілфордом, дивергентне мислення є основою креативності. Розвиток креативності як здатності до творчості набуває такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» вперше в освітньому просторі України визнала креативність однією з пріоритетних ліній розвитку дошкільника. Розвиток у дошкільників творчих здібностей – важлива мета освітнього процесу. Креативними мають бути як діяльність, так і її результат, як виховання, так і навчання старших дошкільників.

Ключові слова: креативний розвиток, рівень інтелекту, творчі здібності, конвергентне та дивергентне мислення, творчий розвиток дошкільника.

Summary. *The article examines the problem of creativity, defining the essence of the concept of creativity, the relationship between intelligence and creativity, and the development of creativity from preschool age. In today's world, the problem of creative personality development is quite relevant. In the life of every person there are difficult, contradictory situations when it is necessary to find the right solutions. For this, first of all, you need to be able to think outside the box, notice the smallest details, logically develop different options for action, be self-confident and free from stereotypes. The mentioned features are the main characteristics of a creative person. Children with creative thinking participate in solving complex problems, have the ability to grasp complex ideas, notice subtle differences, are sensitive to contradictions and show the ability to evaluate both the process itself and the result, predict consequences, reason, hypothesize, apply ideas in practice, capable of transformations of critical thinking, they are characterized by great curiosity, they use alternative ways of finding information. Children with divergent thinking are able to express original ideas, invent something new, they have a rich imagination, developed intuition. The concept of creativity became the object of detailed research starting from the mid-60s of the last century when the American Psychologist J. Gilford proposed a cubic model of the structure of intelligence revealing the existence of two fundamentally different types of thought operations: convergence and divergence. Convergent thinking (convergence) is implemented when it is necessary to find only one correct solution from a set of conditions, divergent thinking (divergence) is a type of thinking that takes place in different directions and allows for variations in ways of solving the problem. According to J. Gilford, divergent thinking is the basis of creativity. The development of creativity as the ability to create becomes so important because it is the basic quality of the personality, its core, central characteristic. The basic preschool development program «Ya u Sviti» («I am in the World») for the first time in the educational space of Ukraine recognized creativity as one of the priority lines of preschool child development. The development of creative abilities in preschoolers is an important goal of the educational process. Both the activity and its result should be creative, as well as education and training of older preschoolers.*

Key words: *creative development, level of intelligence, creative abilities, convergent and divergent thinking, creative development of a preschooler.*

Вступ. Розвиток творчої особистості – питання, яке викликає неабияке зацікавлення в усьому світі, адже прогресивний розвиток суспільства здійснює людина, здатна творити. У сучасному світі проблема творчого розвитку особистості досить актуальна. У житті кожної людини трапляються складні, суперечливі ситуації, коли необхідно знаходити правильні рішення. Для цього, насамперед, потрібно вміти нестандартно мислити, помічати найдрібніші деталі, логічно розробляти різні варіанти дій, бути впевненим у собі і вільним від стереотипів. Названі риси є головними характеристиками креативної людини. Креативність – творча новаторська діяльність, здатність, що відображає властивість індивіда створювати нові поняття і формувати нові навички, тобто здібність до творчості. Дане поняття вивчається незалежно від інтелекту і пов'язується з творчими досягненнями особистості.

Аналіз останніх досліджень. Поняття креативності стало об'єктом детального дослідження починаючи з середини 60-х років минулого століття, коли американський психолог Дж. Гілфорд запропонував кубічну модель структури інтелекту, виявивши існування двох принципово відмінних типів мислительних операцій: конвергенції і дивергенції. Конвергентне мислення (сходження) реалізується тоді, коли необхідно знайти з множини умов лише одне правильне рішення, дивергентне мислення (розходження) – це тип мислення, яке відбувається в різних напрямках, допускає варіації шляхів розв'язання проблеми. За Дж. Гілфордом, дивергентне мислення є основою креативності. Поняття розвитку креативних здібностей знайшло відображення у працях Д. Векслера, А. Маслоу, Р. Стернберга, А. Танненбаума, К. Тейлора, П. Торренса, а також вітчизняних вчених М. Козяр, О. Кононко, А. Матюшкіна, Л. Михайлової, Г. Орлової, Ж. Присяжнюк, Л. Шульги, М. Ярошевського та ін.

Дослідження П. Торренса і Дж. Гілфорда виявили залежність між рівнями інтелекту і креативності. Було

встановлено, що чим вищий інтелект, тим більша імовірність того, що в особистості будуть високі показники креативності. За високого інтелекту можуть бути низькі показники творчих можливостей, проте за низького інтелекту ніколи не виявляється висока дивергентна продуктивність. С. Рубінштейн визначає творчість як діяльність, що створює дещо нове, оригінальне, А. Матюшкін і К. Урбан визначають творчість, як вихід за межі вже наявних знань, А. Пономарьов розглядає творчість як взаємодію, що веде до розвитку, на думку М. Ярошевського, творчість означає створення нового.

Мета статті. Визначення та розкриття сутності поняття креативності. Проведення аналізу розвитку креативності та творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Основу слова «креативність» становить англійський іменник «creation», що означає «створення», проте в науковій літературі креативність має дуже багато визначень.

На думку професора І. Мілославського, в українській мові, термін «креативний» означає творчість, що не тільки висуває ідеї, але і доводить їх до конкретного практичного результату. Креативність може проявлятися в мисленні осіб, в їх трудовій діяльності, у створенні ними творів мистецтва та інших продуктів матеріальної та духовної культури [3, с. 15].

Розвинене творче мислення відноситься до числа цінностей, визнаних світовою культурою і його розвиток – найпопулярніша ідея в світовій педагогіці. Креативність це творчі можливості (здібності) людини, які можуть проявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому та її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. Креативність – це творчі здібності, які характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних схем мислення і входять у структуру обдарованості, це загальна здатність до творчості, яка характеризує особистість в цілому і виявляється в різних сферах активності.

У проведених дослідженнях П. Торренса й Дж. Гілфорда встановлена висока позитивна кореляція рівня інтелекту і рівня креативності: чим вищий рівень інтелекту, тим більша ймовірність того, що у досліджуваного будуть високі показники за тестами креативності, хоча в осіб з високо розвинутим інтелектом можуть зустрічатися і низькі показники креативності. Інтелект - це система всіх пізнавальних здібностей людини: відчуття, сприймання, мислення, пам'ять, уява. Найкраще орієнтується в постійно змінних умовах життєдіяльності, приймає рішення людина інтелектуальна, гнучка, креативна, здатна генерувати та виокремлювати нові ідеї, задуми. Запропоноване Дж. Гілфордом поняття «дивергентне мислення» часто пов'язується з креативністю, він визначає дивергентне мислення як здатність мислити у різних напрямках, висувати безліч рівноцінних правильних розв'язань однієї проблеми. Дж. Гілфорд виділив такі параметри дивергентного мислення, як швидкість, оригінальність та гнучкість, проте звертає увагу на відмінність дивергентного та креативного мислення. Креативне мислення вимагає здатності виділити проблему, переосмислити її, вийти за типові рамки вирішення проблеми та запропонувати оригінальне рішення. Дж. Гілфорд, таким чином, говорить не лише про відповідність творчого мислення як пізнавального процесу певним критеріям, а й про можливість застосувати творче мислення для розв'язання конкретних проблем [1, с. 13].

Дж. Гілфорд виділив шість параметрів креативності:

- 1) здатність до виявлення та постановки проблеми;
- 2) здатність до генерування великої кількості ідей;
- 3) гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї;
- 4) оригінальність – здатність нестандартно відповідати на подразники;
- 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- 6) здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу.

У дослідженнях П. Торренса креативність визначається як процес появи чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності і, це природний процес, який породжується сильною потребою людини у знятті напруження, що виникає у ситуації невизначеності, чи незавершеності. П. Торренс виділив такі параметри креативності: продуктивність – здатність до висунення великої кількості ідей; гнучкість – здатність висувати різноманітні ідеї, переходити від одного аспекту проблеми до іншого, використовувати різноманітні стратегії розв'язання проблем; оригінальність – здатність до висунення ідей, які відрізняються від очевидних, банальних чи міцно усталених; та деталізація – розробленість ідей. Він довів, що для формування навичок творчого мислення потрібні вправи з відповідними інструментами у відповідній обстановці та виокремив принципи, якими педагог повинен користуватися для стимулювання творчого мислення дітей:

1. З повагою ставитись до незвичних запитань.
2. З повагою ставитись до незвичних ідей.
3. Показувати дітям що їхні ідеї цінні.
4. Сприяти самонавчанню й заохочувати самостійність в навчанні.
5. Надавати час для діяльності чи навчання, що не оцінюється: дітям потрібен час, протягом якого їх

ніхто не оцінює, завдяки цьому дитина може вільно формулювати свої ідеї.

6. Пам'ятати, що критика дорослих може призвести до негативної реакції й замкненості дитини [5, с. 13].

Креативність є самостійним чинником незалежно від інтелекту - такої точки зору притримуються Дж. Гілфорд, К. Тейлор, та Г. Грубер. Високий рівень інтелекту передбачає високий рівень творчих здібностей і навпаки вважають Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Вайсберг.

Однією із найважливіших ознак творчого мислення є вміння змінювати функції, переструктурувати матеріал, виявляти приховані можливості речей та явищ. Виникнення чогось нового завжди є переструктуруванням матеріалу, коли звичні зв'язки та відношення міняються [1, с. 13–15].

Як зазначає Дж. Гілфорд, в основі креативності дорослих лежить «дивергентне мислення», що йде одночасно у багатьох напрямках і спрямоване на породження різних варіантів розв'язання завдання і вибору правильного. При креативному мисленні важливим є добре розвинене асоціативне мислення, тобто здатність створювати різноманітні зв'язки між явищами та об'єктами дійсності. Креативний розвиток потребує нестандартного мислення, помічати найдрібніші деталі, логічно розробляти різні варіанти дій, бути впевненим у собі і вільним від стереотипів. Зазначені риси є основними характеристиками креативної особистості.

Креативний розвиток – одна з базових якостей особистості, визначених Державною програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», на якій базується фундамент особистісної культури дошкільника. У Базовому компоненті дошкільної освіти креативність визнано однією з цінностей дошкільної освіти [4]. У зміст креативності входить: схильність до творчості, прагнення відходити від шаблону, намагання робити по-своєму, виявляти винахідництво, раціоналізаторство, готовність займатися діяльністю, яка дає змогу робити відкриття, виявляти неповторність, досліджувати, експериментувати, покладатися на свій життєвий досвід, ставити незвичні запитання і давати самостійні відповіді, смак до подолання труднощів, використання нових можливостей, здатність знаходити оригінальні рішення, радіти створенню нового.

Досліджуючи умови творчого розвитку дітей дошкільного віку, О. Чепур вивела показники сформованості креативності у дошкільників:

- чутливість до проблем, готовність їх розв'язувати власними силами, відкритість новим ідеям, інтерес до невідомого;
- схильність руйнувати чи змінювати стереотипи, відмовлятися від шаблонів, відходити від зразків, спроможність виходити за рамки заданої іншими ситуації;
- швидкість аналогій, протиставлень, асоціацій;
- загострене поняття недоліків, відхилень, незвичності, складності;
- вміння підійти до проблеми з різних точок зору;
- вміння вносити щось нове, висувати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання, досягати незвичних результатів;
- пошуково-перетворювальне ставлення до дійсності, висока пізнавальна активність, допитливість;

- уміння швидко переходити від одного способу зв'язання до іншого;
- дотепність, почуття гумору, інтерес до парадоксів;
- об'єктивність, сміливість та незалежність суджень;
- самокритичність, здатність посміятися над собою;
- використання різних форм доказів;
- уміння помічати зв'язки між ознаками формально не зв'язаними між собою;
- здатність сприймати об'єкти комплексно, цілісно;
- розвинена уява, метафоричність;
- уміння дивуватися;
- здатність прогнозувати, передбачати, формулювати гіпотези, робити припущення [6, с. 32].

Якщо в діяльності дошкільника присутня більша частина означених особливостей, то це означає, що таку дитину можна вважати креативною або інтелектуально продуктивною особистістю. Педагог може придумати багато цікавих ідей, які допоможуть виробити в дітей смак до виконання творчих завдань, а також привчать їх не боятися незвичного, сприятимуть формуванню гнучкості, оригінальності, старанності. В умовах закладу дошкільної освіти для дітей можна застосувати завдання творчого характеру, наприклад:

- обери ілюстрацію, яка сподобалася, спробуй поставити до неї якомога більше запитань, зробити припущення щодо ймовірних причин і наслідків зображеного, придумати якомога більше цікавих і незвичних способів зміни зображеної ситуації;
- знайди якомога більше цікавих та незвичних способів використання відомого побутового предмета (наприклад, пластикової пляшки), зроби якомога більше здогадок щодо можливих наслідків незвичного використання;
- наклеї на аркуш паперу фігуру неправильної форми, яку ти вирізав із кольорового паперу й на її основі створи оригінальну картину;
- намалюй якомога більше предметів на основі прямих ліній кругів.

Особистісно зорієнтована модель у дошкільній освіті спрямована до природної здібності дитини творити, робити по-своєму, виявляти оригінальність. Сучасна дитина як особистість максимально реалізує свою активність, творчу ініціативу, прагне обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси.

Характеризуючи активність дошкільника в усіх видах діяльності (ігровій, предметно-практичній, учбовій, спілкуванні) та формах активності (фізичній, соціальній, моральній, емоційній, пізнавальній, мовленнєвій, художній) О. Кононко радить кваліфікувати їх як більш або менш творчі. За визначенням О. Кононко творчість – це особливий вид активності нерегламентованого, перетворювального характеру а креативність – загальна здібність дитини, її здатність до творчості, одна з базових якостей особистості.

Формування в дітей активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності, вміння орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ, здатність доволі регулювати свою пізнавальну діяльність – це ті умови, що забезпечують продуктивність розумової діяльності дитини, визначають швидкість та легкість засвоєння нею нових знань і здатність їх творчо

використовувати в різноманітних життєвих ситуаціях. Таке розуміння проблеми ґрунтується на тому, що дошкільний вік – період інтенсивного розвитку творчих здібностей дітей, період нескінченних запитань, невичерпної фантазії, розмаїття ігрових задумів. Тому саме в цьому віці важливо формувати в них загальне творче ставлення до навколишнього світу.

Ефективним методом розвитку пізнавальної активності й самостійності дитини С. Ладивір пропонує навчання дошкільників творчого процесу пізнання через організацію особливого виду дитячої діяльності – експериментування. Цей вид діяльності сприяє розвитку в кожній дитини таких умінь: бачити проблеми, ставити запитання, формулювати гіпотези, давати визначення поняттям, класифікувати, спостерігати, проводити експерименти, робити узагальнення та висновки, структурувати матеріал, працювати з текстом художнього твору, доводити й захищати свої ідеї.

Експериментальна діяльність відрізняється від традиційного пізнавального процесу тим що це діяльність творча та має свою специфіку. У ній не може бути чітко сформульованих завдань, де вже дається алгоритм розв'язання. Як зазначає С. Ладивір бачити, виявляти, формулювати проблему необхідно кожній дитині для її нормального розвитку. Маємо навчити кожного дошкільника робити сміливі, самостійні кроки назустріч новому, цікавому, радіти власним успіхам, не відступати перед невдачами [2, с. 4–7].

Важливою умовою розвитку різноманіття дитячих видів діяльності, творчих проявів є організоване предметно-просторове розвивальне середовище, яке виконує інформаційну функцію. Дослідники по-різному розглядають питання змісту розвивального середовища. Одні стверджують, що елементами розвивального середовища є світ природи, людей, предметно-просторове оточення, інші – що складовими середовища є не лише іграшки, навчальні матеріали, але й все те, що створює зміст діяльності дитини. Усі види середовищ: сім'я, дошкільний заклад, мікрорайон, місто, природні та паркові ландшафти можуть бути джерелом збагачення досвіду дитячої діяльності, психіки, особистості. Дані психолого-педагогічних досліджень дозволяють зробити висновок про те, що організація предметно-розвивального середовища є обов'язковим елементом у здійсненні розвивального педагогічного процесу.

За дослідженнями П. Торренса діти до 5 років дають 90% оригінальних відповідей, до 7 років – уже до 20%, дорослі – до 2%. Посилаючись на унікальність дошкільного дитинства, С. Ладивір висловлює думку, що фундамент особистісного розвитку, який закладається в дошкільні роки має величезне значення не лише для успішного навчання в школі, а й для всього подальшого життя людини.

У творчій діяльності потрібне мислення інтуїтивне, асоціативне. За твердженням Ж. Піаже таке мислення найбільш природне для дітей дошкільного віку. Дж. Гілфорд висуває думку, що логічним, послідовним, лінійним мисленням не варто нехтувати в гонитві за інтуїтивним, релятивним.

Конвергентне (логічне, послідовне) мислення спостерігається в задачах, що мають єдино правильну відповідь,

рішення досягається шляхом використання певних правил, алгоритмів. Потрібен баланс при вирішенні завдань спрямованих на обидва види мислення. Дивергентне мислення (альтернативне, що відходить від логіки) пов'язане з уявою та слугує засобом народження великої кількості оригінальних, різнобічних ідей. При дивергентному мисленні на одне поставлене запитання може бути декілька правильних відповідей. Дивергентне мислення властиве обдарованим дошкільникам, які з цікавістю відносяться до завдань такого роду й швидко досягають у їх вирішенні значних успіхів. У ході розв'язання завдань дивергентного типу в дітей розвиваються такі якості як оригінальність, гнучкість, швидкість мислення, легкість асоціювання, надчутливість до проблем. Люди з високою креативністю відрізняються незалежністю, відкритістю новому досвіду, чутливістю до проблем, високою потребою у творчості, впевненістю в собі, почуттям гумору, підвищеною увагою до власного «Я».

Щоб правильно оцінити наскільки в дошкільника розвинена здатність до творчої активності, доцільно в різних ситуаціях та умовах діяльності фіксувати:

- наскільки часто й вдало дитина продукує нові ідеї;
- чи здатна самостійно їх використати;
- чи завжди аналізує мету, засоби й способи її досягнення, чи може, частіше діє навпомацки, шляхом «спроб і помилок»;
- як ставиться до труднощів: мобілізується на їх подолання, дратується, звертається до інших за допомогою, кидає завдання нерозв'язаним;
- чи здатний дошкільник до здорової міри ризику;
- як саме у процесі виконання творчого завдання використовує відому та нову інформацію, чи перевіряє її надійність;
- наскільки виважено приймає самостійні рішення;
- чи використовує різні підходи в ході пошуку або діє одноманітно;

- чи здатна дитина більш-менш об'єктивно оцінити процес і результат розв'язання творчого завдання;

- наскільки оригінальний продукт її діяльності, чим він відрізняється від запропонованого зразка.

Якщо старший дошкільник охоче продукує конструктивні ідеї, здатний самостійно їх апробувати й застосовувати, прагне виявити оригінальність, не схильний репродукувати зразок, можна вважати, що в такої дитини розвинені креативні здібності.

Творчі діти, з креативним мисленням, беруть участь у розв'язанні складних проблем, володіють умінням уловлювати складні ідеї, помічати тонкі розбіжності, чутливі до суперечностей і виявляють уміння оцінювати як сам процес, так і результат, передбачати наслідки, міркувати, висувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, здатні до перетворень критичного мислення, їм властива велика допитливість, вони використовують альтернативні шляхи пошуку інформації. Діти з дивергентним мисленням здатні висловлювати оригінальні ідеї, винаходити щось нове, в них багата уява, розвинена інтуїція.

Висновки. Розвиток креативності як здатності до творчості набуває сьогодні такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. Проведене дослідження проблеми креативності дозволило підтвердити актуальність питання. Беручи до уваги показники креативності, як чутливість до проблем, відкритість до нових ідей, інтерес до невідомого, відхід від зразків, шаблонів, високу пізнавальну активність, здатність прогнозувати, розвинене творче мислення можемо зробити висновок про значущість та важливість розвитку креативності з дошкільного віку. Це дає підстави для подальшого дослідження означеної теми.

Список використаних джерел

1. Булка Н. І. Діагностика вербального творчого мислення. *Обдарована дитина*. 2001. № 8. С. 13–21.
2. Ладивір С. Внутрішній світ дитини як проекція життєдіяльності. *Дошкільне виховання*. 2006. № 5. С. 4–7.
3. Михайлова Л. М., Шульга Л. М. Технологія розвитку творчих здібностей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 483–486.
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 30.05.2023).
5. Чепур О. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Психолог дошкільня*. 2016. № 2. С. 10–16.
6. Чепур О. Умови творчого розвитку дітей дошкільного віку. *Психолог дошкільня*. 2016. № 2. С. 32–33.

References

1. Bulka N. I. (2001). *Diahnastyka verbal'noho tvorchoho myslennya* [Diagnostics of verbal creative thinking]. *Obdarovana dytyna – Gifted Child*, 8, 13–21 [in Ukrainian].
2. Ladyvir S. (2006). *Vnutrishniy svit dytyny yak proektsiya zhyttyediyal'nosti* [The child's inner world as a projection of vital activity]. *Doshkil'ne vykhovannya – Preschool education*, 5, 4–7 [in Ukrainian].
3. Mykhalova L. M., Shul'ha L. M. (2017). *Tekhnolohiya rozvytku tvorchykh zdibnostey doshkil'noho viku* [Technology of development of creative abilities of preschool age]. *Molodyy vchenyy – A young scientist*, 10 (50), 483–486 [in Ukrainian].
4. *Pro zatverdzhennya Bazovoho komponenta doshkil'noyi osvity (Derzhavnoho standartu doshkil'noyi osvity) nova redaktsiya* [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education) new edition]: *nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 12.01.2021 № 33*. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].
5. Chepur O. (2016). *Rozvytok tvorchykh zdibnostey u ditey doshkil'noho viku* [Development of creative abilities in children of preschool age]. *Psykholog doshkillya – Preschool psychologist*, 2, 10–16 [in Ukrainian].
6. Chepur O. (2016). *Umovy tvorchoho rozvytku ditey doshkil'noho viku* [Conditions of creative development of children of preschool age]. *Psykholog doshkillya – Preschool psychologist*, 2, 32–33 [in Ukrainian].